

Capitolul I

Interesul superior al copilului

Principiul interesului superior al copilului a fost enunțat pentru prima dată în **Declarația drepturilor copilului din 1959**^[1]:

„Copilul se va bucura de o protecție specială și va primi oportunități și facilități, prin lege sau prin alte metode, pentru a-l ajuta să se dezvolte fizic, mental, moral, spiritual și social într-o manieră sănătoasă și normală și în condiții de libertate și demnitate. În adoptarea legilor necesare realizării acestui scop, se va avea în vedere interesul superior al copilului.”

Așadar, încă de acum mai bine de 50 ani, societatea era interesată să asigure protecția copilului și o dezvoltare armonioasă a acestuia sub mai multe aspecte: fizic, moral, mental, spiritual și social. Acestea sunt premisele necesare pentru ca un copil să se dezvolte și să se transforme într-un adult sănătos, echilibrat, puternic și educat.

Convenția Internațională privind drepturile copilului din 1989^[2] a preluat și ea, trei decenii mai târziu, acest principiu și, în cuprinsul **art. 3**, prevede următoarele:

„1. În toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala.

2. Statele părți se obligă să asigure copilului protecția și îngrijirea necesare în vederea asigurării bunăstării sale, ținând seama de drepturile și obligațiile părinților săi, ale reprezentanților săi legali sau ale altor persoane cărora acesta le-a fost încredințat în mod legal, și în acest scop vor lua toate măsurile legislative și administrative corespunzătoare.

---

[1] Declarația drepturilor copilului din 1959, disponibilă pe http://salvati-copiii.ro/upload/p000600010000_Declaratia%20drepturilor%20copilului%201959.pdf.

[2] Convenția din 20 noiembrie 1989 privind drepturile copilului, ratificată prin Legea nr. 18/1990, publicată în M. Of. nr. 109 din 28.09.1990 și republicată în M. Of. nr. 314 din 13.06.2001.

3. Statele părți vor veghea ca instituțiile, serviciile și așezămintele care răspund de protecția și îngrijirea copiilor să respecte standardele stabilite de autoritățile competente, în special cele referitoare la securitate și sănătate, la numărul și calificarea personalului din aceste instituții, precum și la asigurarea unei supravegheri competente.”

De la adoptarea actelor deja menționate și până în prezent, acest principiu își pune amprenta pe toate dispozițiile legale în materia protecției copilului. El stă, de altfel, la baza întregii legislații interne și internaționale privitoare la copii. În cadrul Uniunii Europene există numeroase acte normative – atât cu caracter obligatoriu, cât și cu caracter de recomandare – care reglementează materia dreptului familiei și a dreptului copilului, elaborate în jurul aceluiași principiu.

Ca urmare, este evident motivul pentru care principiul interesului superior al copilului constituie punctul de plecare al prezentei lucrări. Așa cum se va putea observa, fie că vorbim de exercitarea autorității părintești, de stabilirea domiciliului copilului sau de drepturile și obligațiile părinților față de copiii lor, totul pleacă și se raportează la nevoile copilului, la protejarea acestuia, în esență, la interesul superior al copilului.

În legislația internă, **art. 263 NCC**, intitulat explicit **Principiul interesului superior al copilului**, precizează, la alin. (1), că „orice măsură privitoare la copil, indiferent de autorul ei, trebuie să fie luată cu respectarea interesului superior al copilului”, cu mențiunea că, prin *copil*, se înțelege „persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nici nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu” [alin. (5)], în timp ce **Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată**^[1], conține numeroase trimiteri la acest principiu:

„Art. 2. (1) Prezenta lege, orice alte reglementări adoptate în domeniul respectării și promovării drepturilor copilului, precum și orice act juridic emis sau, după caz, încheiat în acest domeniu se subordonează cu prioritate principiului interesului superior al copilului.

(2) Interesul superior al copilului se circumscrie dreptului copilului la o dezvoltare fizică și morală normală, la echilibru socioafectiv și la viața de familie.

[1] Legea nr. 272/2004, republicată în M. Of. nr. 159 din 15.03.2014.

(3) Principiul interesului superior al copilului este impus inclusiv în legătură cu drepturile și obligațiile ce revin părinților copilului, altor reprezentanți legali ai săi, precum și oricăror persoane cărora acesta le-a fost plasat în mod legal.

(4) Principiul interesului superior al copilului va prevala în toate demersurile și deciziile care privesc copiii, întreprinse de autoritățile publice și de organismele private autorizate, precum și în cauzele soluționate de instanțele judecătorești. (...)

(6) În determinarea interesului superior al copilului se au în vedere cel puțin următoarele:

a) nevoile de dezvoltare fizică, psihologică, de educație și sănătate, de securitate și stabilitate și apartenență la o familie;

b) opinia copilului, în funcție de vârsta și gradul de maturitate;

c) istoricul copilului, având în vedere, în mod special, situațiile de abuz, neglijare, exploatare sau orice altă formă de violență asupra copilului, precum și potențialele situații de risc care pot interveni în viitor;

d) capacitatea părinților sau a persoanelor care urmează să se ocupe de creșterea și îngrijirea copilului de a răspunde nevoilor concrete ale acestuia;

e) menținerea relațiilor personale cu persoanele față de care copilul a dezvoltat relații de atașament."

Totodată, **Legea nr. 272/2004**, republicată, enumeră, la **art. 6**, principiile care garantează drepturile copilului:

„Respectarea și garantarea drepturilor copilului se realizează conform următoarelor principii:

a) respectarea și promovarea cu prioritate a interesului superior al copilului;

b) egalitatea șanselor și nediscriminarea;

c) responsabilizarea părinților cu privire la exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești;

d) primordialitatea responsabilității părinților cu privire la respectarea și garantarea drepturilor copilului;

e) descentralizarea serviciilor de protecție a copilului, intervenția multisectorială și parteneriatul dintre instituțiile publice și organismele private autorizate;

f) asigurarea unei îngrijiri individualizate și personalizate pentru fiecare copil;

- g) respectarea demnității copilului;
- h) ascultarea opiniei copilului și luarea în considerare a acesteia, ținând cont de vârsta și de gradul său de maturitate;
- i) asigurarea stabilității și continuității în îngrijirea, creșterea și educarea copilului, ținând cont de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică, în cazul luării unei măsuri de protecție;
- j) celeritate în luarea oricărei decizii cu privire la copil;
- k) asigurarea protecției împotriva abuzului, neglijării, exploatarea și oricărei forme de violență asupra copilului;
- l) interpretarea fiecărei norme juridice referitoare la drepturile copilului în corelație cu ansamblul reglementărilor din această materie.”

Așa cum rezultă din analiza textelor legale de mai sus, interesul superior al copilului este o noțiune complexă la care trebuie să se raporteze orice decizie cu privire la copil luată de către orice persoană fizică (părinți și alte rude) sau juridică (instituții cu atribuții în domeniul protecției copilului, instanțe de judecată etc.).

Chiar dacă nu există o definiție legală și completă a noțiunii de *interes superior al copilului*, legea – și în special Legea nr. 272/2004, republicată – ne pune la dispoziție o serie de criterii în funcție de care se poate stabili interesul superior al copilului: vârsta copilului, istoricul său, nevoile sale și gradul său de maturitate.

Practica judecătorească adună și ea câteva criterii de apreciere a interesului superior al copilului, criterii care vizează atât copilul (vârstă, personalitate, sex, grad de maturitate, educație instituționalizată, religie), cât și persoana sau persoanele cu care acesta menține relații personale și care își pun amprenta asupra educării, a creșterii ori a pregătirii profesionale a acestuia (criterii de moralitate, antecedente penale, criterii materiale, stare civilă, stare de sănătate, religie etc.).^[1]

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat că acest interes superior al copilului prezintă un dublu aspect: să le garanteze copiilor o evoluție într-un mediu sănătos și, totodată, să mențină legăturile acestora cu familia, cu excepția situației în care aceasta s-a arătat a fi nedemnă:

---

^[1] A. DRĂGHICI, *Protecția juridică a drepturilor copilului*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 33.

„Curtea reamintește că, în cauzele de acest tip, interesul copiilor trebuie să aibă prioritate față de orice alt considerent. Curtea subliniază totuși că acest interes prezintă un dublu aspect: pe de o parte, să le garanteze copiilor o evoluție într-un mediu sănătos; pe de altă parte, să mențină legăturile acestora cu familia, cu excepția cazului în care aceasta s-a arătat a fi nedemnă, deoarece distrugerea acestei legături determină ruperea copilului de rădăcinile sale.

De aici rezultă că interesul copilului impune ca numai anumite circumstanțe cu totul excepționale să poată duce la o ruptură a unei părți a legăturii de familie și ca să se facă tot posibilul să se păstreze relațiile personale și, dacă este cazul, la momentul potrivit, «să se reconstituie» familia.”^[1]

Primii care sunt chemați să respecte interesul superior al copilului sunt părinții, astfel cum prevede **art. 5 alin. (2) din Legea nr. 272/2004, republicată:**

„Răspunderea pentru creșterea și asigurarea dezvoltării copilului revine în primul rând părinților, aceștia având obligația de a-și exercita drepturile și de a-și îndeplini obligațiile față de copil ținând seama cu prioritate de interesul superior al acestuia.”

Familia, compusă din părinți și copii, reprezintă un nucleu necesar dezvoltării armonioase a copilului. Ea reprezintă primul contact al copilului cu lumea din jurul său și, totodată, primele modele pentru copil, într-o perioadă extrem de importantă, când acesta începe să înțeleagă și să asimileze informații și noțiuni care îl vor influența în viață și îi vor contura caracterul. Ori de câte ori intervine o ruptură, acest nucleu dispare și interesul superior al copilului poate fi pus în pericol. Nu trebuie uitat faptul că, în cadrul unei familii, copiii sunt niște indivizi distincți, care au propriile lor drepturi și nevoi.^[2]

„În subsidiar, responsabilitatea revine colectivității locale din care fac parte copilul și familia sa. Autoritățile administrației publice locale au obligația de a sprijini părinții sau, după caz, alt reprezentant legal al copilului în realizarea obligațiilor ce le revin

^[1] Hotărârea din 26 mai 2009 în cauza *Amanalachioai c. României*, M. Of. nr. 720 din 26.10.2009.

^[2] Recomandarea 874 (1979) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei disponibilă pe https://drive.google.com/file/d/1FLbpBPc-Hewf_srr1x-PDUrXjgNpBG3CILLr8dMwigT89A0zbfPhywwOc6mYk/view.

cu privire la copil, dezvoltând și asigurând în acest scop servicii diversificate, accesibile și de calitate, corespunzătoare nevoilor copilului.

Intervenția statului este complementară; statul asigură protecția copilului și garantează respectarea tuturor drepturilor sale prin activitatea specifică realizată de instituțiile statului și de autoritățile publice cu atribuții în acest domeniu.” [art. 5 alin (3) și alin. (4) din Legea nr. 272/2004, republicată].

Nu în ultimul rând, potrivit art. 36 alin. (8) din Legea nr. 272/2004 republicată, instanțelor de judecată le revine obligația de a subordona orice hotărâre iau acestui principiu:

„În cazul existenței unor neînțelegeri între părinți cu privire la exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești, instanța judecătorească, după ascultarea ambilor părinți, hotărăște potrivit interesului superior al copilului.”

Atunci când părinții nu pot sau nu doresc să ia măsurile necesare pentru protejarea copilului, intervin terții: statul prin instituțiile sale și prin autoritățile publice locale și centrale cu atribuții în acest domeniu, dar și instanțele de judecată. Alteori, intervenția acestor terți este una complementară: fără a substitui locul și rolul părinților, acționează împreună cu aceștia prin diverse mijloace – de care poate părinții nu dispun – și prin intermediul personalului specializat pentru a proteja interesul copilului.

Tocmai de aceea, așa cum vom vedea în paginile ce urmează, atunci când instanțele de judecată sunt chemate să soluționeze orice fel de litigiu în care sunt implicați copii, motivarea soluțiilor pronunțate, în toate dosarele, face trimitere, într-o formă sau alta, invariabil, la acest principiu:

„Interesul superior al copilului reclamă nu doar condiții bune de trai din punct de vedere material, ci și dreptul la instruire și educație morală, or, din această perspectivă s-a confirmat în cauză că tatăl manifestă un interes deosebit sub aspectul menționat.”^[1]

„Este în interesul minorei, dar și al părintelui, de a avea o viață de familie, deziderat ce se poate realiza numai prin menținerea

---

^[1] C.A. Târgu Mureș, s. civ., dec. civ. nr. 586/R din 20.05.2015, disponibilă pe <http://legeaz.net/spete-civil-2/stabilire-domiciliu-minor-jurisprudenta-minori-586-2015>.

legăturilor personale în mod efectiv și fără nicio ingerință din partea tatălui minorei. În spiritul bunei-credințe și al înțelegerii, în interesul superior al copilului, ambii părinți trebuie să manifeste o disponibilitate maximă și o cooperare deplină în creșterea și dezvoltarea minorei, de așa manieră încât copilul să se bucure de prezența, de afecțiunea, de grija și de ocrotirea ambilor părinți.

În speță, programul de vizitare a copilului nu poate fi restricționat doar la vizitarea copilului de către mama sa, în fiecare zi de sâmbătă și duminică de la ora 9,00 la ora 21,00, așa cum a stabilit prima instanță, deoarece recurentul nu a dovedit că stabilirea programului de menținere a legăturilor personale cu minora ar periclita dezvoltarea și creșterea copilului; din contră, un program extins de vizitare așa cum a fost stabilit de către instanța de apel și pentru motivele mai sus arătate, este conform cu interesul superior al acestuia și este de natură să permită dezvoltarea unei relații firești între copil și mama sa, precum și implicarea acesteia din urmă în creșterea și educația minorei.”^[1]

„Având în vedere conținutul noțiunii de autoritate părintească, împrejurarea că exercitarea autorității părintești presupune de fapt exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor referitoare la copil, iar regula consacrată de lege este cea a exercitării ei în comun, instanța de judecată nu poate accepta în mod automat convenția părților în această privință, interesul superior al copilului fiind acela de a fi crescut de ambii părinți.

În absența oricăror probe și a reținerii unui motiv pentru exercitarea autorității de către unul dintre părinți, nu se poate deroga de la regula conform căreia autoritatea părintească se exercită în comun.

Referitor la speța de față, se constată că în mod corect instanța de apel a cenzurat convenția părților în privința modalității de exercitare a autorității părintești cu privire la minorul N.P., neexistând motive întemeiate pentru exercitarea acesteia doar de către mamă.

Vârsta fragedă a minorului sau împrejurarea că va locui din toamnă în altă localitate nu justifică înlăturarea celui alt părinte

---

^[1] C.A. Cluj, s. I civ., dec. civ. nr. 548/R din 22.02.2013, disponibilă pe <http://jurisprudenta.avocats.ro/Stabilire-domiciliu-minor--Leg%C4%83turi-perso-nale-cu-minorul--Interesul-superior-al-.php>.

de la luarea deciziilor importante care îl privesc, fiind esențial pentru dezvoltarea firească a copilului și pentru respectarea interesului său superior ca tatăl să fie o prezență constantă în viața sa și să își exercite în mod corespunzător drepturile și obligațiile părintești care îi revin.”^[1]

„Vârstele celor doi copii minori, distanța foarte mare dintre domiciliul reclamantei și cel al pârâtului – aproximativ 100 km, faptul că cei doi copii ar fi puși în situația de a parcurge de două ori pe lună distanțe mari pentru a ajunge la domiciliul tatălui sunt tot atâtea argumente care duc instanța de recurs la concluzia că se impune ca legăturile pârâtului cu cei doi minori să se desfășoare fără luarea la domiciliul său. Aceasta deoarece programul de relații firești se impune a fi stabilit de așa manieră încât să permită părintelui și copilului să se bucure cât mai mult timp posibil de prezența celuilalt, nu să petreacă acest timp în mijloace de transport.

În acest fel este respectat interesul superior al copilului, care este stabilit în raport de vârsta acestuia, programul pe care-l are la părintele cu care locuiește, starea de sănătate a părinților, distanța dintre domiciliul celor doi părinți.”^[2]

„În opinia Curții, susținerea instanței de fond referitoare la faptul că este în folosul copilului ca acesta să locuiască în același mediu securizat în care a fost obișnuit să trăiască în ultimii 7 ani, mai ales că asistentul maternal are toată disponibilitatea de a se ocupa de copil, nu poate fi reținută deoarece, datorită complexității diagnosticului copilului, este în interesul superior al acestuia să beneficieze de o asistență specializată, respectiv îngrijire permanentă, pentru toată viața, pe care pe care asistentul maternal nu i-o mai poate oferi în prezent.”^[3]

---

^[1] C.A. Alba Iulia, s. civ., dec. civ. nr. 89 din 26.06.2012, disponibilă pe http://www.euroavocatura.ro/jurisprudenta/3052/Exercitarea_autoritatii_parintesti_in_conformitate_cu_interesul_superior_al_copilului__Cenzurarea_tranzactiei_partilor_de_catre_instanta_de_judecata.

^[2] C.A. Bacău, s. I civ., dec. civ. nr. 573 din 1.04.2013, disponibilă pe <http://portal.just.ro/32/Documents/Jurisprudenta/CA%20Bacau%20-%20Leaflet%202013%20Trim.II.pdf>.

^[3] C.A. Cluj, s. I civ., dec. civ. nr. 240/R din 25.01.2013, disponibilă pe <http://www.curteadeapelcluj.ro/Jurisprudenta/sectia%20civila/Civil%20trim%201%202013.pdf>.

„Astfel, regula în materia exercitării autorității părintești este exercitarea acesteia de către ambii părinți, iar exercitarea autorității părintești de către unul dintre părinți reprezintă o excepție și poate fi dispusă doar în situația în care există motive întemeiate, cu luarea în considerare a interesului superior al copilului.

Probele administrate în cauză nu au relevat existența unor motive temeinice care să justifice exercitarea autorității părintești doar de către unul dintre părinți și care să conducă la concluzia că este în interesul minorei exercitarea în acest mod a autorității părintești, astfel că, ținând seama de faptul că autoritatea părintească reprezintă nu doar ansamblul de drepturi privind persoana și bunurile copilului, ci și ansamblul de obligații privitoare la persoana și bunurile copilului, s-a dispus ca autoritatea părintească privitor la minora M.M.C., născută la data de 16.07.1995, să fie exercitată de ambele părți.”^[1]

„Prin urmare, constatând că în cauză interesul superior al copilului nu reclamă exercitarea autorității părintești de către un singur părinte, iar refuzul nejustificat al unui părinte de a-și da acordul pentru deplasarea copilului în străinătate poate fi suplinit prin mijloace procedurale speciale, altele decât înlăturarea acestui părinte din exercițiul exercitării autorității părintești, Curtea a respins recursul reclamantei ca nefondat.”^[2]

„Referitor la stabilirea domiciliului minorului G.R.C., instanța apreciază că înțelegerea părților privind stabilirea domiciliului la mamă, respectiv la pârâtă, este în interesul superior al copilului, întrucât mama a reprezentat mereu o prezență constantă și susținută în viața fiului său, oferind acestuia întreținere, îngrijire de zi cu zi, un sprijin material și moral substanțial în dezvoltarea normală a acestuia. Nu este de neglijat nici împrejurarea că, de la despărțirea în fapt a celor doi părinți, minorul a locuit împreună cu mama.

De asemenea, potrivit avizului autorității tutelare, deus la dosarul cauzei, mama poate oferi condiții bune de creștere și

[1] C.A. Cluj, s. I civ., dec. civ. nr. 509 din 20.02.2013, disponibilă pe <http://www.curteadeapelcluj.ro/Jurisprudenta/sectia%20civila/Civil%20trim%201%202013.pdf>.

[2] C.A. Cluj, s. I civ., dec. nr. 3871 din 04.10.2013, disponibilă pe <http://www.legal-land.ro/schimbarea-modului-de-exercitare-a-autoritatii-parintesti-plecarea-mamei-copilului-in-strainatate/>.

educare a minorului, iar, în privința condițiilor locative, arată că aceștia locuiesc într-un apartament, care dispune de două camere, bucatărie, baie, minorul având condiții optime de trăi.

Prin urmare, având în vedere că acordul părților concordă cu interesul superior al minorului, în temeiul art. 400 NCC, instanța va stabili că, în urma divorțului, domiciliul minorului G.R.C., născut la data de (...) să fie la mama acestuia, respectiv la pârâtă.^[1]

Sunt doar câteva exemple de hotărâri judecătorești în care s-a făcut trimitere la principiul interesului superior al copilului în motivarea soluției, fie că a fost vorba de modalitatea de exercitare a autorității părintești, de luarea unor decizii cu privire la copii, de stabilirea domiciliului unui minor sau de maniera în care un părinte poate păstra legături personale cu copilul său.

În capitolele următoare vom face o analiză mai detaliată a situațiilor concrete în care trebuie să fie respectat acest principiu și a modului în care instanțele de judecată, și uneori chiar și doctrina, au înțeles să îl interpreteze și să îl aplice. Analiza se face atât prin raportare la legislația internațională – și în mod particular la cea a Uniunii Europene –, cât și la cea internă, fie că vorbim de Codul civil sau de alte acte normative din domeniu.

Ca un ultim aspect, trebuie precizat că, potrivit **art. 260 NCC**, intitulat **Egalitatea în drepturi a copiilor**, copiii din afara căsătoriei și cei adoptați sunt egali în fața legii cu cei rezultați din căsătorie:

„Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie, precum și cu cei adoptați.”

Ca urmare, aplicarea acestui principiu se face indiferent dacă este vorba de un copil biologic sau nu și indiferent dacă a rezultat sau nu dintr-o relație oficializată, legea nefăcând nicio diferență între ei. Scopul urmărit de legiuitor a fost acela de a-i proteja pe toți la fel.

Totodată, arătăm că legea nu face nicio diferență în aplicarea acestui principiu nici în funcție de alte criterii. În acest sens, **art. 7 din Legea nr. 272/2004, republicată**, menționează:

„Drepturile prevăzute de prezenta lege sunt garantate tuturor copiilor fără nicio discriminare, indiferent de rasă, culoare, sex,

[1] Jud. Cluj-Napoca, s. civ., sent. civ. nr. 1529 din 17.02.2014, nepublicată.

limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, de naționalitate, apartenență etnică sau origine socială, de situația materială, de gradul și tipul unei deficiențe, de statutul la naștere sau de statutul dobândit, de dificultățile de formare și dezvoltare sau de alt gen ale copilului, ale părinților ori ale altor reprezentanți legali sau de orice altă distincție.”